

Darbības vārda izteiksmes

Darbības vārda izteiksme	Kad lieto šo izteiksmi?	Kā to veido?	Kas vēl jāatceras, veidojot un lietojot šo formu?
Īstenības izteiksme	Runājot par darbību, kas notiek tagadnē, notika pagātnē vai notiks nākotnē	Vienkāršie laiki: Es dar-u, darīj-u, darīš-u Saliktie laiki: Es esmu/biju/būšu darīj-is/-usi Mēs esam/bijām/būsim darīj-uši/-ušas	Pagātnē paveiktu darbību latviešu valodā izsaka darbības vārds ne tikai vienkāršajā un saliktajā pagātnē, bet arī saliktajā tagadnē. <i>Es izlasīju grāmatu.</i> <i>Kad biju izlasījusi grāmatu, noskatījos filmu.</i> <i>Esmu izlasījusi grāmatu.</i>
Vajadzības izteiksme	Izsakot vajadzību, nepieciešamību veikt kādu darbību	Tagadnes 3. pers. forma – viņš tagad dara Vajadzības izteiksme: jā+dara Vienkāršie laiki: ir/bija/būs jādara Saliktie laiki: ir/bija/būs bijis jādara	Jādara + kas? Jāprot darīt + ko? Visām personām, abiem skaitļiem un abām dzimtēm ir viena un tā pati forma. Biežāk izmanto vienkāršo laiku formu.
Vēlējuma izteiksme	Izsakot vēlēšanos, lai darbība tiktu īstenota, vai arī norādot, ka darbība ir iespējama	Nenoteiksme – darī-t, mācī-ties Vienkāršā tagadne: darī-tu, mācī-tos Saliktā tagadne: Viņš būtu darīj-is Viņa būtu darīj-usi Viņi būtu darīj-uši Viņas būtu darīj-ušas	Vienkāršajā tagadnē ir viena forma, kas nemainās ne personā, ne skaitlī, ne dzimtē. <i>Ja es prastu dziedāt, tad kļūtu slavens.</i> <i>Tev tas jādara, lai prastu dziedāt.</i> <i>Kaut mēs prastu dziedāt!</i>
Pavēles izteiksme	Izsakot rosinājumu – aicinājumu, lūgumu, aizliegumu, pavēli, pamudinājumu	Tagadnes 2. pers. forma – tu tagad dari, mācies Pavēles izteiksme: Dari! Mācies! Dar-iet! Māc-ieties! Lai dara! Lai mācās!	Ja teikumā ir darbības vārds pavēles izteiksmē, teikuma beigās jālieto izsaukuma zīme. Jāatšķir īstenības izteiksmes dsk. 2. pers. forma (<i>Jūs darāt.</i>) no pavēles izteiksmes formas (<i>Dariet!</i>).
Atstāstījuma izteiksme	Atstāstot no citiem dzirdēto un izsakot darbību, par kuras realitāti runātājs neatbild	Vienkāršie laiki: Viņš tagad dar-ot, māc-oties Viņš rīt darīš-ot, mācīš-oties Saliktie laiki: Viņš esot/būšot darīj-is Viņa esot/būšot darīj-usi Viņi esot/būšot darīj-uši Viņas esot/būšot darīj-ušas	Atstāstījuma izteiksmes forma sakrīt ar darbības vārda divdabja formu: <i>Viņš darot darbu.</i> – atstāstījuma izteiksme <i>Viņš, darot darbu, nogura.</i> – darbības vārda divdabja forma; minētas divas darbības.

Darbības vārda izteiksmes

Darbības vārda izteiksme	Kad lieto šo izteiksmi?	Kā to veido?	Kas vēl jāatceras, veidojot un lietojot šo formu?	Piemēri
Īstenības izteiksme				
Vajadzības izteiksme				
Vēlējuma izteiksme				
Pavēles izteiksme				
Atstāstījuma izteiksme				